

TEXNOLOGIK JARAYONNING TANNARXINI HISOBLASH

Azimov B.F.

Osiyo Xalqaro universiteti

Qudratova G.M.

Osiyo Xalqaro universiteti

Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalari tomonidan tayyorlangan mahsulotlar tannarxini aniqlash muvaffaqiyatli biznes yuritishning muhim jihati hisoblanadi. Xarajatlarni aniq baholash kompaniyalarga narxlarini belgilash, byudjetlashtirish va rentabellikni tahlil qilish bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishga imkon beradi. Korxonalar o'z mahsulotlarining tannarxini aniqlashda qo'llaniladigan turli usullarni ishlatishadi. Bu usullar faoliyat xarajati va jarayon tannarxini hisoblash kabi an'anaviy yondashuvlardan faoliyatga asoslangan xarajatlarni hisoblash (ABC-Activity-Based Costing) va maqsadli xarajatlarni hisoblash kabi ilg'or usullargacha o'z ichiga oladi:

1. Mehnat sarfi bo'yicha tannarxni hisoblash
2. Texnologik jarayonning tannarxini hisoblash
3. Faoliyat turlari bo'yicha xarajatlarni hisoblash (ABC-Activity-Based Costing)
4. Maqsadli xarajatlar
5. Buyurtma bo'yicha xarajatlarni hisoblash usuli
6. Standartlarga muvofiq xarajatlarni hisoblash usuli
7. Xarajatlarni hisoblashning boshqa usullari

Ushbu maqolada biz texnologik jarayonning tannarxini hisoblash usuliga ko'proq to'xtalib o'tamiz. Boshqaruv hisobida eng keng qo'llaniladigan usullardan biri – bu Texnologik jarayonning tannarxini hisoblashdir.

Jarayon tannarxini hisoblash bir hil mahsulotlarni keng miqyosda ishlab chiqaradigan tarmoqlarda qo'llaniladi. Bu usul xarajatlarni alohida birliklarga yoki ishlarga taqsimlashdan ko'ra ishlab chiqarish jarayoni bo'yicha o'rtacha xarajatlarni o'z ichiga oladi. Ekvivalent birliklarni hisoblash, birlik xarajatlarini aniqlash va ishlab chiqarishning turli bosqichlari o'rtasida xarajatlarni taqsimlash usullarini o'z ichiga olgan jarayonlar tannarxini hisoblashning o'ziga xos metodologiyasi mavjud.

Hisoblashning texnologik usulidan qazib oluvchi sanoat, energetika, kimyo va qog'oz sanoati, qurilish tashkilotlari, shuningdek, bir yoki ikki turdagi mahsulot ishlab chiqariladigan korxonalarda qo'llaniladi. Ushbu usul bilan barcha ishlab chiqarish sarf-xarajatlari, shu jumladan ishlab chiqarishni saqlash va boshqarish xarajatlari, olingan yoki ishlab chiqarilgan mahsulotlar soniga bo'lingan holda to'g'ridan-to'g'ri tannarxga kiritiladi.

Jarayon usuli turli sohalarda qo'llanilganda ba'zi xususiyatlarga ega bo'lishiga qaramay, xarajatlarni hisobga olishda bir qator talablar mavjud:

- xarajatlar markazlarini aniq belgilash, barcha xarajatlar xarajatlar markazlari o'rtasida taqsimlanishi kerak;
- o'zi tomonidan ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar va ishlab chiqarilgan mahsulotlarning birliklari sonini diqqat bilan hisobga olish;
- har bir ishlab chiqarish jarayoni uchun xarajatlarni qat'iy nazorat qilish;
- ishlab chiqarish birligiga (jumladan, tugallanmagan ishlab chiqarish) tannarxning o'rtacha qiymati;
- har bir oldingi bosqichda ishlab chiqarilgan o'zi ishlab chiqargan yarim tayyor mahsulotlar xarajatlarini har bir keyingi bosqich uchun xarajatlar sifatida hisobga olish;
- ikki yoki undan ortiq turdagi mahsulot ishlab chiqarilganda yoki ishlab chiqarish jarayonida qo'shimcha mahsulotlar olinganda xarajatlarni taqsimlash tartibini aniq belgilash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azimov, B., Toshev, F., & Raximova, D. TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA.
2. Azimov, B. F. (2024). MOLIVAVIY SEKTORDA STATISTIK KUZATISH VA UNING USULLARI. XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI, 1(1), 28-31.
3. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION STRATEGIYALARINI QOLLASH. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(2), 325-330.
4. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION STRATEGIYANI SHAKLLANTIRISH VA AMALGA OSHIRISHNING DOLZARBLIGI. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 183-187.
5. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOATI KORXONALARIDA BAZAVIY INNOVATSION STRATEGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 332-336.
6. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). SANOAT KORXONALARI INNOVATSION STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH JARAYONI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(3), 193-198.
7. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). SANOAT KORXONALARI INNOVATSION STRATEGIYALARINING IERARXIK TUZILISHI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(3), 187-192.

8. Azimov, B., Toshev, F., & Raximova, D. ILMIY TADQIQOT VA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA MOLIYALASHTIRISH MODELLARI. TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA, 4.
9. Азимов, Б. Ф., & Гулямов, О. Х. (2017). ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ФОРМЫ ПОДДЕРЖКИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ. Ученый XXI века, (2-2).
10. Азимов, Б. Ф. (2024). ОСНОВНЫЕ КЛАССИФИКАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ. Gospodarka i Innowacje., 51, 250-257.
11. Azimov, B. F. (2023). Oilaviy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zaruriyati. Science and Education, 4(1), 888-896.
12. Азимов, Б. Ф. (2019). Ўзбек миллий урф-одатлари инвестицион ва инновацион трансформациялашга мухтожми?. Экономика и финансы (Узбекистан), (8), 33-39.
13. Qudratova, G. M. (2024). METHODOLOGY OF ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BUKHARA REGION. International journal of artificial intelligence, 4(10), 341-345.
14. Qudratova, G. M. (2024). METHODOLOGY OF ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BUKHARA REGION. International journal of artificial intelligence, 4(10), 341-345.
15. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). INNOVATIVE MANAGEMENT AS A FACTOR OF SUCCESSFUL DEVELOPMENT OF AN ENTERPRISE. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(2), 315-320.
16. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING O'ZINI O'ZI BANDLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(2), 321-325.
17. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING O'ZINI O'ZI BANDLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(2), 321-325.
18. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING MAZMUN-MOHİYATI. THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD, 1(2), 162-166.
19. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). MONOPOLIYA VA ANTIMONOPOL SIYOSAT. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(2), 464-468.
20. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING ILGOR XORIJIY TAJRIBASI. THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD, 1(2), 176-181.
21. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANKLARIDA XMHSNI TADBIQ ETISH XUSUSIYATLARI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 253-258.

22. Sodiqova, N. T., & Quدراتova, G. M. (2024). STAGES OF BUSINESS VALUATION. THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD, 1(2), 167-175.

23. Sodiqova, N. T., & Quدراتova, G. M. (2024). KORXONADA ISH HAQI TO'LASH TIZIMLARI VA SHAKLLARI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(2), 279-285.

24. Quدراتova, G. (2024). The Importance Of Innovative Potential In Increasing Competitiveness. Modern Science and Research, 3(1), 933-938.

25. Azimov, B. F., & Quدراتova, G. M. (2023). Oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish. Science and Education, 4(7), 476-481.

26. Abidovna, A. S. (2024). XUSUSIY OLIY TA'LIMDA HR MENEJMENTDAN FOYDALANISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(08), 68-74.

27. Alimova, S. (2024). NEW APPROACHES TO THE EFFECTIVENESS OF INTERACTION BETWEEN PROFESSIONAL EDUCATION AND EMPLOYERS. Modern Science and Research, 3(7), 211-218.

28. Ibodullayevich, I. E. (2024). Inqirozga Qarshi Choralar Dasturi Doirasida Kichik Biznes Va Xususiy Tadbirkorlik Subyektlarini Marketing Tizimi Asosida Rivojlantirish Muammolari. Miasto Przyszłości, 54, 1495-1503.

29. EI, I. (2024). KORXONALARDA RAQOBATBARDOSH EKSPORTNI YO 'LGA QO 'YISH VA MARKETING STRATEGIYALARI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(2), 315-324.

30. EI, I. (2024). BUXORO VILOYATIDA QISHLOQ XO 'JALIGI IQTISODIYOTNING YETAKCHI TARMOG 'I SIFATIDA. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(3), 156-164.

31. Mamlakat, I. (2023). THE USE OF DICTIONARIES IN READING AND UNDERSTANDING LITERARY TEXTS IN NATIVE LANGUAGE LESSONS. International Journal of Advance Scientific Research, 3(09), 285-292.

32. Supiyevna, B. M. (2024). IMPROVING THE EFFICIENCY OF LEADER LABOR IN THE MODERN MANAGEMENT SYSTEM. Gospodarka i Innowacje., 54, 51-55.

33. Bahodirovich, X. B. (2024). KICHIK BIZNES SUB'EKTLARINING MOLIYAVIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.

34. Bahodirovich, X. B. (2024). O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARINI TUZISH TARTIBI. Gospodarka i Innowacje., 52, 9-13.

35. Bahodirovich, X. B. (2024). AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA QARZ MABLAG'LARI HISOBIGA MOLIYALASHTIRISHDA KORPORATIV OBLIGATSIYALAR. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 211-216.

36. Xudonazarovich, S. A. (2024). CHALLENGES OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AND THEIR

SOLUTIONS. Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research, 11(12), 398-402.

37. Kayumovich, K. O., Gulyamovich, D. I., & Khudoynazarovich, S. A. (2020). Information and information technologies in digital tourism. Special issue on financial development perspectives of the life standard in Central Asia, 32.

38. Khudoynazarovich, S. A. (2022). Features of evaluating the effectiveness of activities at the Bukhara State University. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(11), 153-159.

39. Qizi, R. N. O. (2024). YASHIL IQTISODIYOTGA OTISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MASALALARI. Gospodarka i Innowacje., 54, 56-61.

40. Qizi, R. N. O. (2024). YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR O'SISH KO'RSATKICHLARI. Gospodarka i Innowacje., 54, 113-118.

41. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 314-322.

42. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). BUXORO VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASI VA BANDLIK. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(3), 67-73.

43. Avazovna, R. L., & Hakimovich, T. M. (2024). YASHIRIN IQTISODIYOTNING MILLIY JAMIYATIMIZGA TA'SIRI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(3), 104-108.

44. Avazovna, R. L., & Hakimovich, T. M. (2024). MINTAQAVIY IQTISODIYOTNING TAMOIYILLARI VA MAMLAKATIMIZ IQTISODIYOTI BILAN BOG'LIQLIGI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(3), 97-103.

45. Akbarovna, N. N. (2024). TASHQI IQTISODIY FAOLIYAT YURITISHNING SHAKLLARI VA YO'NALISHLARI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(3), 57-63.

46. Akbarovna, N. N. (2024). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK IQTISODIYOTNING MUHIM SOHASI SIFATIDA. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 307-313.

47. Bobojonova, M. J., & Naimova, N. A. (2024). FRILANSERLIK-O'ZINI O'ZI BAND QILISHNING YANGI SHAKLI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 283-288.

48. Qayumovna, J. Z., Ne'matovna, R. N., & Azizovna, P. A. FAVORABLE INVESTMENT CLIMATE FORMATION ISSUES FOR ATTRACTING ACTIVE INVESTMETNS. GWALIOR MANAGEMENT ACADEMY, 29.

49. Жумаева, З. (2023). МИРОВОЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ. Nashrlar, 318-321.

50. Bustonovna, J. Z. (2023). PECULIARITIES OF THE AGRICULTURAL ECONOMY IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION. (No Title).

51. Jumayeva, Z. (2024). DAVLAT TASHKILOTLARINING FAOLIYATINI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ISH YURITISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHNING ZARURIY SHARTLARI. Modern Science and Research, 3(6).

52. Turayevich, I. A. (2024). MILLIY IQTISODIYOTGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI BOSHQARISH YO‘LLARI. Miasto Przyszłości, 55, 1464-1468.

53. AT, I. (2024). MINTAQALARDA TADBIRKORLIK SUB'EKTLARI INVESTITSION LOYIHALARINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(2), 306-314.

54. AT, I. (2024). MINTAQALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH VA UNI INVESTITSIYA BILAN TA'MINLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD, 1(2), 241-248.

55. qizi Bobojonova, M. J. (2023). AGROTURIZMNING IQTISODIYOTDA O‘RNI, SALOHİYATI VA INFRATUZILMASINI YAXSHILASH. Educational Research in Universal Sciences, 2(8), 48-52.

56. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISHDA DIVERSIFIKATSIYA STRATEGIYASINING AHAMIYATI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 300-306.

57. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). IQTISODIY TEBRANISHLAR SHAROITIDA KICHIK BIZNESNING YASHOVCHANLIK DARAJASINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 313-318.

58. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). KORXONALARNING BOZORDAGI FAOLLIGINI BAHOLASHDA ANSOFF MATRISASINI QO‘LLASH: AFZALLIKLARI VA USTUNLIKLARI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(3), 100-106.

59. Bobojonova, M. J., & Naimova, N. A. (2024). AHOLINING O‘ZINI OZI BANDLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING YANGI SHAKLINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(3), 59-64.

60. Yunusovana, U. N., Munira, D., Nigina, M., & Munojot, M. (2021). WAYS OF DEVELOPING DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN. САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ, 527.

61. Sadilloevna, D. M. (2024). IQTISODIYOTDA INSON TARAQQIYOTI KONSEPSIYASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARIDAN FOYDALANISHNING

METOLOGIK ASOSLARI. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(08), 161-167.

62. Djurayeva, M. S. (2024). ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF A MODERN ENTERPRISE. Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research, 11(12), 222-227.

63. Khudoynazarovich, S. A. (2022). Features of evaluating the effectiveness of activities at the Bukhara State University. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(11), 153-159.

64. Shadiyev, A. X. (2024). PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM DEVELOPMENT CHARACTERISTICS. Gospodarka i Innowacje, 51, 108-115.

65. Qudratova, G. M. (2024). METHODOLOGY OF ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BUKHARA REGION. International journal of artificial intelligence, 4(10), 341-345.

66. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). INNOVATIVE MANAGEMENT AS A FACTOR OF SUCCESSFUL DEVELOPMENT OF AN ENTERPRISE. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(2), 315-320.

67. Мусаева, Ж. К. "Факторы развития наукоемкой цифровой экономики.«Проблемы и перспективы занятости в условиях развития цифровой экономики». Международная научно-практическая конференция. Самарканд, октябрь, 2021." 505-509.

68. Musayeva J. K. О 'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA AKTIVLARNI BOSHQARISHNING O 'RNI VA ROLI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 4. – С. 554-564.

69. Мусаева Ж. К., Шарипова М. М. INFORMATION SECURITY IS AN IMPORTANT CONDITION FOR THE DIGITAL ECONOMY //Тенденции экономического развития в XXI веке. – 2021. – С. 323-326.

70. Мусаева Ж. К. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СТИМУЛИРОВАНИЕ КАЧЕСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ //Интернаука. – 2018. – №. 22-1. – С. 63-65.